

Täysistunto

Torstai 8.11.2018 klo 16.01—19.58

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 212/2018 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. [Hälinää] — Siirrytään ulkopuolelle kokouksiin. Kuunnellaan, mitä ministeri Häkkäsellä on sanomista.

Keskustelu

17.03 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Lapsia on suojeltava väkivallalta kaikin mahdollisin keinoin. Erityisen törkeinä tekoina pidän lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia. Nämä teot vaikuttavat uhriin erittäin pitkään, monesti koko elämän ajan. Nyt käsittelyssä olevassa esityksessä ehdotetaan lapsiin kohdistuvien törkeiden seksuaalirikosten rangaistusten kiristämistä. Esitys on osa oikeusministeriössä johdollani valmisteltua viidestä hallituksen esityksestä koostuvaa rangaistuspolitiikan kiristämisen pakettia. Tarkoituksena on korostaa tekojen vakavuutta ja niiden vaikutusta uhriin. Tarkoitus on myös tehdä rangaistuspolitiikassa käännettä niin, että jatkossa uhri on tärkeämmässä asemassa kuin rikoksenteijä. Rangaistusten koventaminen korostaa myös lasten ruumiillisen koskemattomuuden merkitystä.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistus korotettaisiin neljästä vuodesta kuuteen vuoteen vankeutta. Lisäksi rikoslakiin lisättäisiin törkeää lapsenraiskausta koskeva uusi rangaistussäännös. Rikoksesta rangaistaisiin sitä, joka syyllistyy samalla teolla törkeään raiskaukseen ja törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Rangaistusasteikko olisi 4—12 vuotta vankeutta, jolloin enimmäisrangaistus vastaisi taposta säädettyä enimmäisrangaistusta.

Arvoisa puhemies! Muutokset kohdistuvat hallitusohjelman mukaisesti täsmätoiminaan nimenomaan kaikista vakavimpiin seksuaalirikoksiin. Ne korostavat lapsen ruumiillisen koskemattomuuden merkitystä ja entistä ankarampaa suhtautumista lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin. Tämän voidaan myös odottaa vaikuttavan asenteisiin ja sen myötä mahdollisten rikoksenteijöiden käyttäytymiseen niissä rajoissa, joissa siihen rikoslain keinoin ylipäätään on mahdollista vaikuttaa.

Rikosten ehkäiseminen ei ole ilmaista. Esitys kasvattaa vankilukua ja seuraamusten täytäntöönpanon kustannuksia. Vaikutukset eivät näy vielä ensi vuoden budjetissa, mutta niihin on varattu rahoitus tulevien vuosien kehyksissä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

Rikosten ehkäiseminen juuri rikosoikeuspolitiikan ja rangaistusten avulla on poliittinen arvovalinta. Panostaminen rangaistuksiin ei kuitenkaan merkitse, että samalla hylättäisiin muu rikosten ennaltaehkäisy. Rangaistusten merkitystä ei tule ylikorostaa rikosten ehkäisyssä mutta ei myöskään väheksyä. Seksuaalirikoksia on ehkäistävä paitsi rangaistuksin myös rikoksentorjunnalla yleisesti sekä vaikuttamalla rikoksista jo tuomittujen käyttäytymiseen. Panostus vankeusrangaistuksiin on samalla panostus myös vankeuteen tuomittujen kuntoutukseen ja uusintarikollisuuden ehkäisyyn.

Arvoisa puhemies! Korostan sitä, että tällä esityksellä viedään rangaistuspolitiikan painopistettä yhä vahvemmin uhria huomioivaan suuntaan. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Paula Risikko: Mennään nyt ensin hetkeksi aikaa puhujalistalle.

17.07 Mika Raatikainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on erittäin kannatettava. Kansalaisten yleinen oikeustaju on ollut viime aikoina koetuksella, kun esimerkiksi korkein oikeus hiljattain — tästä on uutisoitu toukokuussa 2018 — hylkäsi valituslupahakemuksen, joka koski Pirkanmaalla syksyllä 2016 tapahtunutta 10-vuotiaaseen tyttöön kohdistunutta seksuaalirikosta. Syyttäjät ja asianomistajat eli lapsen vanhemmat ajoivat syytettyä lapsen törkeän seksuaalisen hyväksikäytön rinnalla myös törkeästä raiskauksesta, mutta kummatkin oikeusasteet hylkäsivät tämän syytteen. Käräjäoikeuden ja hovioikeuden tuomioiden mukaan asiassa ei ollut näytetty sitä, että sukupuoliyhteys olisi tehty väkivaltaa käyttäen tai että lapsi olisi ollut pelkotilassa tai muussa avuttomassa tilassa. Syyttäjät vetosi pakottamiseen, mutta tytön vanhemmat vetosivat siihen, että lapsi on jo ikänsä puolesta avuttomassa tilassa ilmaisemaan tahtoaan. Valituslupahakemuksessa vaadittiin, että miehen rangaistusta ja miehen maksettavaksi tuomittuja korvauksia korotetaan. Pirkanmaan käräjäoikeus ja Turun hovioikeus tuomitsivat tekoon syyllistyneen miehen törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kolmen vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen. 10-vuotiaan tapauksessa alemmat oikeusasteet eivät löytäneet näyttöä, että teko olisi tapahtunut vasten lapsen tahtoa. Tämä herätti paljon keskustelua, eikä tuomiota pidetty yleisen oikeustajun mukaisena. Kuinka 10-vuotias lapsi edes uskaltaa osoittaa tahtoaan, jos häntä uhkaa aikuinen mies?

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistus korotettaisiin neljästä vuodesta kuuteen vuoteen vankeutta. Lisäksi rikoslakiin lisättäisiin törkeää lapsenraiskausta koskeva uusi rangaistussäännös. Rikoksesta rangaistaisiin sitä, joka syyllistyy samalla teolla törkeään raiskaukseen ja sukupuoliyhteyden käsitteeseen törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Rangaistusasteikko olisi 4—12 vuotta vankeutta, joka merkitsisi vähimmäisrangaistuksen ankaroitumista.

On todellakin aika päivittää lakia. Meidän on annettava vahva signaali siitä, että lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat erityisen vakavia rikoksia. Minkäänlaiselle yltiöliberalismille ei tule antaa tilaa näin vakavassa asiassa. Toivon myös, että jatkossa Suomen kaiken ymmärtäjä -puolueet eivät lähde sille tielle, mitä on Euroopassa nähty 80-luvulla, kun tietyt henkilöt, tiettyjen puolueiden edustajat olivat sitä mieltä, että pedofilia tulisi laillistaa. Esimerkiksi Hollannissa toimi vuosina 2006—2010 PNVD-puolue, jonka jäsenet olivat pedofiileja.

Suomessa rangaistuksia lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista voisi kiristää edelleen. Kovista rikoksista kovat rangaistukset. Tämä vastaisi myös yleistä oikeustajua paremmin. Nyt on julkisuudessa ollut liian monta tapausta, joissa rangaistukset ovat jääneet liian lie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

viksi, ja tämä on herättänyt kansalaisissa suurta huolta. Jos ajatellaan niin, että tämä on sel-lainen rikoslaji, että usein nämä tekijät uusivat tekonsa, niin vaikka vankila ei välttämättä paranna ketään, niin tässä on nyt kuitenkin se pointti myöskin, mitä ministeri ei tainnut äs-ken mainita, että ainakin sen aikaa, kun nämä rikoksiin syyllistyneet ovat niin sanotusti kaapissa, he eivät ole tekemässä uusia rikoksia. Eli lapsemme ovat ainakin sen aikaa tur-vassa. — Kiitoksia.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten edustaja Räsänen. Otetaan sen jälkeen muutama debat-tipuheenvuoro.

17.11 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitukselle ja ministeri Häkkäsel-le on tästä esityksestä annettava kiitos. Esitys on erittäin hyvä ja odotettu, ja erityisesti arvos-tan sitä periaatetta, jonka ministeri Häkkänen on useaan kertaan esittänyt, että rangaistus-ten ankaruutta pohdittaessa on asetettava uhri tärkeämpään asemaan kuin rikoksenteijä. Tämä lainsäädäntö mielestäni noudattaa hyvin tätä periaatetta. — On kyllä todettava, että tämänhetkinen rangaistuskäytäntö antaa aivan väärän viestin, jos kovin lyhyillä vankeus-rangaistuksilla voidaan kuitata näitä lapsiin kohdistuvia rikoksia, jotka kuitenkin aiheutta-vat lapselle usein aivan elinikäisiä seurauksia.

Nostan tässä kuitenkin vielä esiin sen puutteen, että tällä hetkellä törkeiden seksuaaliri-kosten syyteoikeudet vanhenevat 20 vuodessa, aikaisintaan uhrin täyttäessä 28 vuotta. Suurimman ongelman näiden vanhenemisaikojen suhteen muodostavat juuri kaikkein pie-nimpiin lapsiin kohdistuvat törkeät seksuaalirikokset, joissa tämä vanhenemisaika, joka vuonna 2005 tähän pidennettiin, on kuitenkin liian nopea. Henkinen irtaantuminen ja itse-näistymisen omista vanhemmista tapahtuu kehityspsykologian mukaan lopullisesti yleen-sä vasta kolmekymppisenä, ja samaan ajankohtaan ajoittuu tyypillisesti oman perheen pe-rustaminen. Usein vasta tuolloin ihminen on täysin kypsä arvioimaan lapsena kokemaansa kohtelua.

Lapseen kohdistuva törkeä seksuaalirikos on teko, josta asianomistajan on usein vaikea ilmoittaa viranomaisille tämän nykyisen vanhenemisajan kuluessa. Lapsihan ei itse välttä-mättä ymmärrä, mistä on kysymys, mutta kuitenkin nämä teot jättävät uhrille pysyviä ja vaikeita traumoja. Usein tekijä saattaa olla lapselle tuttu ja läheinen aikuinen — varsinkin näissä pienten lasten tapauksissa näin on — joka voi myös manipuloida uhrin vaikenema-an. Lapsiin kohdistuneissa seksuaalirikoksissa on tyypillistä, että juuri uhri tuntee hä-peää ja syyllisyyttä tapahtuneesta, kun taas sitten rikoksenteijä saattaa selitellä asiat itsel-leen suotuisasti. Tästä syystä nämä saattavat nousta pintaan vasta uhrin myöhemmissä elä-mänvaiheissa, esimerkiksi vaikkapa oman äidiksi tulemisen kautta, ja vasta sitten herää voimakas tarve asian selvittämiseksi.

Siksi ajattelen, että samalla kun nyt tätä rangaistusasteikkoa tehdään oikeudenmukai-semmaksi, niin olisi tärkeää, että nämä rikokset pystyttäisiin myös tosiasiallisesti selvittä-mään ja rankaisemiselle annettaisiin myös myöhemmissä vaiheissa mahdollisuus. Kun näistä vanhenemisajoista on keskusteltu, niin usein on kritisoitu, että ne antavat väärää toi-voa, kun näyttöä rikoksista on vaikeaa tai jopa mahdotonta saada vuosikymmenten jäl-keen, mutta on kuitenkin tapauksia, myös julkisuudessa käsiteltyjä tapauksia, joissa paljas-tuu suorastaan seksuaalirikosvyyhtejä. Näistähän on nyt ollut maailmallakin keskusteluja varsin suurissa mittakaavoissa. Pitävät todisteet voidaan saada esimerkiksi todistajanlau-suntojen tai tallenteiden kautta, ja tämä sama rikollinen on saattanut jatkaa toimintaansa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

jopa vuosikymmeniä. Joissakin tapauksissa tekijä jopa itse haluaisi tunnustaa ja toivoo asian rikoskäsittelyä, mutta jos se on vanhentunut, niin sitä ei enää pystytä oikeudellisesti käsittelemään.

Sen vuoksi toivoisin, että ministeri Häkkänen kommentoisi myös tätä vanhenemisaikakysymystä, joka on mielestäni myös yhtä lailla tärkeä kuin tämä rangaistusasteikkojen kottaminen, josta siis annan hallitukselle kiitoksen.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään vastauspuheenvuoroihin.

17.16 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille ja hallitukselle johdonmukaisesta linjasta, mitä tässä on rikoslain ja rangaistusasteikkojen osalta noudatettu tällä hallituskaudella. Tämä on sellaista politiikkaa, joka varmasti kansalaisia miellyttää. Rangaistuksethan sinänsä ja niiden koventaminen eivät ole ensisijainen tavoite, niin kuin ministerikin totesi. Se ei ole se ensisijainen asia. Ensisijaista on se, että lähetetään lainsäädännöllä oikea viesti, vaikutetaan asenneilmastoon, pyritään ehkäisemään ja saadaan ne asiat näkyville, niin kuin ne pitää saada. Tai niin kuin edustaja Räsänen tässä totesi, tällaisia erilaisia rinkejä ja ihmeellisiä porukoita liikkuu, ja näihin täytyy saada kerta kaikkiaan tiukka asenne.

Se, mitä ministeri myös korosti, on, että tekijäthän eivät ole terveitä, ja koska he eivät ole terveitä, he tarvitsevat myös apua. Länsimaiseen yhteiskuntaan kuuluu se, [Puhemies koputtaa] että apua tarvitsevaa pitää auttaa, ja tässä on se sama tilanne, että pelkillä rangaistuksilla [Puhemies: Aika!] asiaa ei hoideta.

17.17 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin merkittävää, että tässä esityksessä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistus korotettaisiin neljästä vuodesta kuuteen vuoteen vankeutta ja lisäksi rikoslakiin lisättäisiin esimerkiksi törkeää lapsenraiskausta koskeva uusi rangaistussäännös. Niin kuin edustaja Kiuru tässä toi esille, nämä ovat varmasti sellaisia uudistuksia, jotka vastaavat kansan oikeustajua, ja tämä esityshän perustuu hallituksen strategiseen ohjelmaan nimenomaan siitä, että näitten rangaistusten pitää paremmin vastata sitä tekoa, sen vakavuutta ja sitä kansan oikeustajua. Tämä työhän selvityksineen aloitettiin oikeusministeri Jari Lindströmin aikana, ja sitä kiitettävästi ministeri Häkkänen jatkaa.

Tähän rangaistuskeskusteluun kyllä nostaisin esille myös sen, minkälainen meidän rangaistusasteikko ylipäättään on. Suomessa toistaiseksi pisin elinkautinen on 22 vuotta. Sini-set ovat vaatineet sitä, että pitäisi lainsäädännössä olla mahdollisuus todelliseen elinkautiseen, sillä kyllä minä katson, että kaikille valitettavasti parannus ja yhteiskuntaan palaaminen ei ole mahdollista. Esimerkiksi Englannissa ja Walesissa on tällainen todellinen elinkautinen mahdollista. Norjassakin sitä on pohdittu esimerkiksi Anders Breivikin tapaukseen liittyen. Miten ministeri suhtautuu tähän pohdiskeluun, mitä eri maissa on käyty?

17.18 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on erinomainen, ja se on sellainen, jossa kiristetään rangaistuksia ehkä yksistä vastenmielisimmistä ja törkeimmistä rikoksista, mitä me voimme kuvitella. Nämä ovat kiristyksiä rangaistuksiin, joita tulee kaikista törkeimmistä lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista, erittäin kauheista ja kamalista teoista, ja nämä ovat hallitukselta hyvä vastaus ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

hyvä reagointi niihin tiettyihin tuomioihin, joissa teon vakavuuteen nähden tuomio on ehkä ollut sellainen, että sitä on vaikea ymmärtää.

Mutta kysyisin oikeusministeriltä — olemme jo aikaisemminkin tätä keskustelua käyneet, mutta se on paikallaan nostaa tässäkin esiin — onko rikoslain koko 20 lukuun eli seksuaalirikoksia koskevaan lukuun tulossa kokonaisuudistus, sillä sehän on 20 vuotta vanha ja yhteiskunta ja arvomaailma ovat vähän muuttuneet 20 vuoden aikana. Kun lainsäädännössä on aina ongelmallista, että tilkkutäkkimaisesti korjataan, niin onko tarkoitus toteuttaa kokonaisuudistus seksuaalirikosten osalta?

17.20 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on tervetullut esitys ja varmasti yleisen oikeustajun mukainen hyvin laajalti tässä maassa. Olemme kaikki lukeneet ja kuulleet tapauksista, joissa ymmärrys joutuu koetukselle, kun oikeuslaitos ei ole voinut määrittää vakavien rikosten tekijöille sellaisia rangaistuksia, joita olisi perusteltua myöntää.

Kiinnittäisin huomiota siihen, mitä edustaja Räsänen totesi ansiokkaassa puheenvuorossaan liittyen törkeiden seksuaalirikosten vanhenemisaikaan. Olen aivan samaa mieltä edustaja Räsänen kanssa siitä, että meidän kannattaisi tarkastaa näitä perusteita, koska on olemassa hyvin vankkaa argumentaatiota siitä, että esimerkiksi monet lapsiin kohdistuvat vakavat rikokset saattavat paljastua vasta pitkällä viiveellä, ja siksi olisi tärkeää, että niihin päästään käsiksi.

Toivotan tervetulleeksi myös sen kokonaistarkastelun, jota edustaja Kurvinen peräänkuulutti. Uskon, että meillä riittää seksuaalirikoslainsäädännössä ja ylipäätään rikoslaissa vielä korjattavaa.

17.21 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! YK:n lasten oikeuksien tärkein tavoite on turvata jokaiselle lapselle elämän perusedellytykset ja turvallinen kasvuympäristö.

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on väkivallan muoto, joka jättää elinikäiset vauriot ja jäljet lapseen, ja onkin erinomaisen hienoa, että ministeri Häkkänen on ottanut tämän esityksen käsiteltäväksi. Tässä esitetään rangaistusten kiristämistä ja rangaistuskäytännön ankaroittamista.

Uskon, että suomalaiset ovat valmiita hyväksymään myös näiden rikosten rangaistusten kiristämisestä aiheutuvat kustannukset. Se on kuitenkin meidän lastemme etu ja myöskin, uskon, ihmisten oikeudentajun mukaista.

17.22 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En sinänsä pidä eduskunnan rikoslakipopulismista ja sen takia tuon tästä esityksestä esiin, että teidän omankin arvionne mukaan tällä esityksellä on hyvin vähäinen vaikutus, vain vajaan 13 vankivuoden vaikutus, rangaistuksiin.

Tästä uudistuksesta on tullut jo julkisuudessaakin muutamalta rikosoikeuden professorilta näkemystä, että tämä on aika näennäinen uudistus. Ongelmahan on siis siinä, että jos halutaan nostaa rikosten rangaistuksia, niin silloin pitää nostaa rikoksen rangaistavuuden alarajaa, ei ylärajaa, [Timo Heinonen: Niinhän tässä tehdäänkin!] koska ylärajan nosto jättää vaan sinne kaikkein vakavimpiin tapauksiin liikkumavaraa.

Kuitenkin tästä esityksestä tulleesta lausumakritiikistä käy ilmi se tärkeä seikka, että jonkinlainen kokonaisuudistus täytyisi saada aikaiseksi. Nyt tästä toimittajan tekemäs-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

tä raiskauksesta ja pakottamisesta seksuaalitekoon, vaikka oli kaksi eri tekoa, tuli tuomioksi käytännössä vain muutaman viikon haravointi puistossa, mikä on minun mielestäni kylä aika surkea rangaistus.

17.23 Mats Löfström r (vastauspuheenvuoro): Ärade fru talman! Regeringen föreslår att det till strafflagen fogas en ny bestämmelse om grov våldtäkt mot barn. Också maximitrafik för sexuell utnyttjande av barn föreslås höjas. Utgångspunkten är att barn aldrig kan ge ett giltigt samtycke till samlag med en vuxen. Det här är mycket viktigt och jag stöder förslagen.

I våras fanns ett uppmärksammat och också överraskande fall där högsta domstolen meddelade att man inte beviljade besvärsmått i ett fall där en 22-åring hade haft samlag med ett tioårigt barn. Mannen dömdes visserligen till tre års ovillkorligt fängelse för grovt sexuell utnyttjande, men inte för våldtäkt, något åklagare hade yrkat på. Tingsrätten och hovrätten ansåg att det inte kunde bevisas att samlaget skett mot barnets vilja eller att barnet skulle ha känt rädsla eller varit hjälplöst.

Det är sjukt om ett 10-årigt barn ska behöva bevisa att det varit hjälplöst eller känt rädsla. Det är ett barn det handlar om, och så klart är ett barn alltid hjälplöst mot en vuxen. Barn måste få vara barn och måste skyddas och lagen måste ge dem det rättsskydd som de behöver.

17.26 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lakialoittehan on äärimmäisen hyvä ja kannatettava. Sitten niistä detaljeista, mitkä ovat niitä rangaistuksia, voidaan puhua myöhemmin. Mutta toivoisin, että tähän saataisiin yksi lause lisää, ihan heti alkaa päälle, ja se on se, että lapsen törkeän hyväksikäytön ja seksuaalisen teon suunnittelukin on rangaistava teko. Rikoslaisa toki törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen suunnittelu on rangaistava, mutta kun me nyt saamme nostettua lapset tähän esille, niin toivoisin, että asia otettaisiin tässä lainsäädännössä huomioon. Tämä asia on tullut esille poliisin taholta, niiden, jotka työskentelevät seksuaalirikosten parissa, jotka kohdistuvat lapsiin. He sanovat, että heillä ei ole keinoja. Jos vaikka he tietävät, että suunnitellaan, mutta kun ei ole ryhdytty tekoon, niin heillä ei ole keinoja. Tämä olisi kuitenkin mahdollisesti yksi tapa, jolla voitaisiin ennalta ehkäistä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tai lapsen törkeä seksuaalinen hyväksikäyttö ja raiskaus.

17.27 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Myös minä kiittän ministeriä tästä lakiesityksestä. Olen tehnyt kaksi lakialoitetta liittyen rangaistusten koventamiseen. Viimeisin on vuodelta 2015. On hienoa, että vihdoinkin asia on edennyt, ja se on kyllä edennyt teidän aloitteestanne, ja siitä ansaitsette kiitoksen.

Kysyisin kuitenkin näin, että kun nyt enimmäisrangaistuksia nostetaan, niin kuinka taaetaan sitten se, että oikeasti rangaistus osuu kohdalleen, koska kyllähän se niin on, että vähimmäisrangaistuksiansahan siellä pitäisi nostaa.

Kysyn myös sitä, jääkö edelleen törkeä lapsen hyväksikäyttö lainsäädäntöön sillä tavalla, että on mahdollista, että siitä pääsee kuin koira veräjästä eikä joudu vankeuteen. Onko niin nyt, että jos tekee lapsenraiskauksen tai törkeän seksuaalisen teon lapselle, niin siitä joutuu vankilaan?

Kysyn myös raskaudenkeskeytyslainsäädännöstä, koska nythän on niin, että alle 17-vuotiaan, vaikkapa raiskatun nuoren, aborttipäätökseen tarvitaan yhden lääkärin päätös,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

mutta aikuisen naisen kaksi. Ja tähän oli esimerkiksi porsaanreikänsä siihen, mitä Oulussa tapahtui, [Puhemies koputtaa] että Marlene-tapauksessa koskaan ei päästy selvyyteen siitä, että oli hyväksikäyttötapausta taustalla. [Puhemies: Aika!] Mitä tälle tehtäisiin?

17.28 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin tässä keskustelussa on hyvin tullut esille, tämä esitys kyllä vastaa hyvin suomalaisten oikeustajua siitä, että lapsiin kohdistuvat raiskaukset ja törkeät seksuaalirikokset ovat sellaisia, mistä rangaistusten täytyy olla riittävän kovia. Kannatan myös edustaja Räsänen tuomaa ajatusta siitä, että vanhenemisaikaa olisi syytä harkita, koska, niin kuin tässä on tullut ilmi, usein nämä tapaukset saattavat tulla vasta aikuisiässä esille. Esimerkiksi siinä vaiheessa, kun itse perustaa perhettä ja saa lapsia, ne muistot sieltä nousevat pintaan.

Haluaisin vielä kysyä ministeriltä siitä — kun on tullut esille tämä tapaus, missä 10-vuotiaan hyväksikäyttöä tai raiskausta ei määritelty raiskaukseksi, koska katsottiin, että lapsi ei pistänyt tarpeeksi vastaan — miten tämä esitys, missä raiskauksen määritelmäksi nostettaisiin suostumuksen puute, on etenemässä. Näissä raiskaustapauksissa käy usein niin, että uhri ei kykene panemaan vastaan, uhri jäätyy, [Puhemies koputtaa] ja olisi tärkeää, että silti nämä tapaukset ymmärrettäisiin raiskauksiksi.

17.29 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten tässä keskustelussa on tullut esiin, viime vuosina on laajaan julkiseen keskusteluun noussut erityisesti näitä lapsiin kohdistuneita seksuaalirikostapauksia, joissa rikosentekijän saama rangaistus ei ole ollut uhrin eikä myöskään yleisen, kansalaisen oikeustajun mukaisia, ja on siksi tärkeää, että tämän kyseessä oleva hallituksen esitys nyt korjaa. Esityksessä siis lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistus korotettaisiin neljästä vuodesta kuuteen vuoteen ja lisäksi rikoslakiin lisättäisiin törkeää lapsenraiskausta koskeva uusi rangaistussäännös.

Olemme lakivaliokunnassa käsitelleet kansalaisaloitetta, joka on itse asiassa jo vuodelta 2015, nimenomaan lapsiin kohdistuvien törkeiden seksuaalirikosten rangaistusten kovan-
tamisesta. Tätä kansalaisaloitetta emme ole vieneet mietintötasolle, koska olemme odottaneet, olisiko mahdollista vielä tällä kaudella saada näihin kyseisiin asioihin tarkennusta, [Puhemies: Aika!] ja on siksi tärkeää, että ministeri Häkkänen on vienyt tätä asiaa esille. Kiitos siitä.

17.31 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on hyvä ja kannatettava, ja se vie rikoslakia näissä erittäin vakavissa asioissa edes hieman lähemmäs kansan yleistä oikeustajua. Paljon kuitenkin on tarvittu kansalaisaloitteita, yli sadan edustajan lakialoitteita ja käsittämättömiä julkisuudessa olleita oikeustapauksia, että tämä asia on viimeinkin edennyt. Se on alkanut olla ongelma jo eduskunnan koko uskottavuudelle, ettei tätä pystytä edistämään.

Huonoa tässä on se perussy, miksi tällaisen lain säätäminen ylipäänsä on tarpeen. Miksi pitäisi yleensäkin nostaa minimeitä, kun laki olisi ennestäänkin mahdollistanut ankarampien tuomioiden tuomitsemisen, mutta oikeuslaitos ei ole niitä tuominut eikä niitäkään vähäiä tuomioita, mitä on annettu, tarvitse istua päivästä päivään. Näkisin, että kyse on enemminkin ongelmasta oikeuslaitoksemme harkintakyvyssä, siellä toimivien henkilöiden ideologisessa pohjassa ja arvopohjassa, mutta tehdään täällä eduskunnassa se, mikä voidaan, näiden asioiden korjaamiseksi näistä mainituista asenneongelmista huolimatta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

17.31 **Johanna Karimäki vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lapsia on suojeltava seksuaaliselta väkivallalta. Nämä törkeät teot jättävät pysyvät haavat sieluun. Tämä ministeri Häkkäsen tuoma esitys on siksi erittäin kannatettava, ja on todella sääli, että tämä tärkeä kansalaisaloite on saanut lakivaliokunnassa odottaa niin kauan. Toivottavasti saamme sen nyt tässä yhteydessä käsiteltyä.

Näiden rangaistusten koventaminen on siksikin kannatettavaa, että näitä tekoja voidaan ennaltaehkäistä. Ministeri puhui itsekin tuomittujen kuntoutuksista uusien tekemuotojen ennaltaehkäisemiseksi. Uhrit ovat peloissaan ja haavoittuneita. Heitä täytyy kaikin tavoin auttaa. Haluaisinkin kysyä ministeri Häkkäseltä, millä tavalla lapsen asemaa ja uhrin oikeuksia turvataan oikeusprosessissa: miten haavoittuneen, peloissaan olevan lapsen oikeusprosessissa otetaan hänen heikko asemansa huomioon ja kuitenkin sillä tavalla, että rikolliset saavat rangaistuksen teostaan?

17.33 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin haluaisin esittää lämpimät kiitokset ministeri Häkkäselle. Tämä lakiesitys, mikä nyt on käsittelyssä, on todella ollut kauan odotettu ja erittäin tarpeen, koska kansalaisten oikeustajun vastaista on ollut se, minkälaisia lasten seksuaalista hyväksikäyttöä tai raiskauksia, törkeitä tapauksia, on ollut ja kuinka lieviä nämä rangaistukset ovat olleet.

Haluaisin myös nostaa esiin edustaja Räsäsen ja muutamien muidenkin edustajien esiin tuoman rikoksen vanhenemisajan pidentämisen. Toivoisin, että tähän paneuduttaisiin, koska todella mitä nuorempi lapsi on silloin ollut, kun hyväksikäyttö tai raiskaus on tapahtunut, niin sitä syvemmälle se on voinut lokeroitua muistiin, voi tulla esiin vasta, kun omaa perhettä ollaan perustamassa tai oman lapsen saa tai kun oma lapsi on saanut lapsen, eli toisin sanoen joku lapsenlapsen reaktio voi mummossa herättää muistikuvat.

Ja toinen asia vielä, mistä haluaisin kysyä: Uhri nyt keskiöön rikoksentekijän sijaan — se on aivan oikein — mutta niin kuin täällä on tullut esiin, usein myös rikoksentekijät ovat uhreja. Millä tavalla näiden rikoksentekijäuhrien hoitoon jatkossa kiinnitettäisiin enemmän huomiota?

17.34 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hämmästelen sitä, että perussuomalaisista annetaan tästä asiasta kyllä aika väärää tietoa. Tässä nimenomaan vähimmäisrangaistuksia ankaroitetaan, kaksi vuotta lisää, eli rangaistusasteikko nousee neljään vuoteen, ja se tarkoittaa silloin ehdotonta rangaistusta. Tämä on kyllä korjattava pöytäkirjaan ja toivottavasti myös siihen, mitä tästä julkisuuteen menee.

Oleellista on myös se, että lapsi ei voi enää jatkossa koskaan antaa suostumusta seksiin, sukupuoliyhteyteen, aikuisen kanssa, ja kysyisin ministeriltä, onko etenemässä se toimenpide, missä myös raiskauksen yleiseen tunnusmerkistöön lisättäisiin suostumuksen puute.

Tämä lapsen törkeän seksuaalisen hyväksikäytön vanhenemisasia on ollut esillä. Olen edustajakollega Tuomo Puumalan kanssa tehnyt aloitteen, jossa on yli sata allekirjoitusta sen eteen, että nämä eivät vanhenisi koskaan. Kysyisin ministeriltä: voisitteko vielä toimeen tarttuvana ministerinä hoitaa tämänkin tässä loppukauden aikana kuntoon?

Puhemies Paula Risikko: Ja vielä yksi henkilö, joka ei ole vielä saanut puheenvuoroa tähän mennessä tästä asiasta, on edustaja Kauma, ja sen jälkeen ministerin vastaus, ja sitten mennään puhelistalle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

17.35 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella hyvä, että tämä esitys nyt tulee todellakin lakivaliokuntaan meille arvioitavaksi ja hoidettavaksi.

Kiinnittäisin huomiota samoihin kysymyksiin kuin esimerkiksi edustaja Tavio näitten enimmäisrangaistusten osalta. Nehän nyt nousevat neljästä kuuteen vuoteen, mutta onko jokin erityinen muu syy kuin taloudelliset kysymykset, minkä takia näitä vähimmäisrangaistuksia ei tässä varsinaisesti mainittu?

Sitten toinen kysymys, mikä tähän oikeastaan liittyy, on se, että näettekö tämän tällaisena välivaiheen parannuksena. Onko meille tulossa rikoslain 20 luvun osalta uudistuksia vielä tällä kaudella? Taisi olla edustaja Kurvinen, joka tämän nosti esiin.

Mutta tietenkin siinä vaiheessa, kun rikoksenteikijälle annetaan rangaistus, niin suuri paha asia on jo tapahtunut sen lapsen elämässä, ja täytyy miettiä, millä tavalla näiden rikoksenteikijöiden rikoksen uusimista ennalta ehkäistään. Esimerkiksi Riihimäen vankilassa on ollut Stop-ohjelma, josta on saatu hyviä tuloksia, mutta osin ristiriitaisia tuloksia myöskin. Siellä on todettu, että seksuaalirikolliset ovat voineet vaihtaa muun muassa tietoja ja erilaisia menetelmiä keskenään, ja se on tietenkin haitallista rikoksen uusimisen kannalta. Mikä mahtaa olla tämän Stop-ohjelman tulevaisuus? [Puhemies koputtaa] Onko sille rahoitusta tai onko jotain muita vaihtoehtoisia ohjelmia?

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministerin vastaus, 3 minuuttia. Sitten mennään puhujalistalle. Muistutan, että me käytämme tähän vain 45 minuuttia, joten me ehdimme ottaa yhden ainoan puheenvuoron. — Olkaa hyvä.

17.37 **Oikeusministeri Antti Häkkänen:** Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos kiitoksista. Uskon, että tällaiset kysymykset ovat sellaisia, jotka nauttivat, vähän niin kuin urheiluseurat poliittisista väreistä huolimatta, aika laajaa kannatusta, kuitenkin niin, että emme rupea kiihkomielisesti vaatimaan rangaistuksia pelkästään koventamisen takia, vaan ne perustuvat huolelliseen yhteiskunnalliseen arviointiin ja analyysiin. Ei tässä ole tarkoitus mitään jalkapuurangaistuksia kaikille tuosta noin vain laittaa, vaan tehdään ihan huolelliseen arviointiin perustuvaa kriminaalipoliittisen järjestelmän viilaamista ja päivittämistä.

Kysymyksiä tuli niin paljon, että varmaan en ihan kaikkiin ehdi vastaamaan, mutta yritetään.

Vanhentumisajat ensinnäkin. Meillä on lähtökohta se, että näissä henkirikoksissa ja kovimmissa rikoksissa saattaa olla sellaisia, esimerkiksi murha, jotka eivät vanhene. Näiden osalta minä olen jo pistänyt vähän selvitystä käyntiin, miten me voisimme lapsiin kohdistuvien rikosten vanhentumisaikoja vähän tarkastella. Ne vanhentumisajathan ovat pitkiä nyt jo, mutta se ongelma tulee siitä, että uskallus puhua, tai ehkä tavallaan itse asiassa tietämys, mitä onkaan tapahtunut, paljastuu vasta, kun henkilö on ehkä yli kolmenkymppin, neljäkymppin tai vaikkapa muuten jo varttuneemmalla iällä, työelämässä. Eli se ongelma tulee näissä. Siihen liittyvät ne haasteet, joita tässä entinen sisäministeri Päivi Räsänenkin nosti hyvin esiin, että on hyvin vaikea saada näyttöjä aikaiseksi. Mutta onko se sitten tavallaan riittävä peruste sille, että näitä keissejä ei edes avattaisi? [Timo Heinosen välihuuto] — Niin, ne voivat olla tarkoituksenmukaisuusnäkökulmasta hyvin vaikeita ja hankalia useiden vuosikymmenten jälkeen löytää näyttöä, jonka perusteella oikeasti voitaisiin tuomita. Mutta siihen, että saa oikeutta, voi riittää myös se, että saadaan asianmukainen käsittely tälle asialle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

Lupaan tätä vielä pohtia. Se, että saadaanko lakimuutosesitystä suoraan vielä tälle eduskunnalle, niin siinä voi minulla henkilökohtaisesti loppua kausi vähän lyhyeen. [Timo Heinen: Yritetään saada jatkoa sille!] — No niin. [Naurua]

Sitten elinkautinen. Meillähän elinkautisesta vapautuu eri vaiheessa. Helsingin hovioikeus ja oikeusministerin esityksestä presidentti armahtavat, ja armahduskäytännöt tietysti välillä vaihtelevat. Jotkut ovat istuneet pitkiä aikoja, jotkut vähän vähemmän pitkiä aikoja. Nyt täytyy sitten selvittää, pitäisikö meillä olla käytössä sellaisia malleja, joissa esimerkiksi ei olisi edes mahdollista vapautua.

Rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus ja tämä suostumusperusteisuus ja muut, ne ovat meillä arvioinnissa oikeusministeriössä. Me olemme myös samaan aikaan arvioineet, että todennäköisesti koko seksuaalirikosten sääntelyn uudistamisen huolellinen valmistelu veisi useamman vuoden, eli käytännössä tälle vaalikaudelle sitä ei ehdittäisi tekemään. Mutta se pitää tehdä, ja minä olen erittäin halukas kyllä käynnistämään sen hankkeen.

Lapsen asema oikeusprosessissa. Sitä on parannettu koko ajan, ja on koko ajan hirmu hankalaa, ettei haavoiteta ihmistä lisää, mutta saadaan silti tekijät ja syylliset vastuuseen. Hirmu vaikea tasapaino, siihen vaaditaan ihan erilaistakin osaamista kuin pelkästään poliisipuolen osaamista.

Sitten vielä lyhyesti tähän alarajat vai ylärajat. Toisessa eli törkeässä lapsenraiskauksessa nostetaan selvästi alarajaa kahdesta vuodesta neljään vuoteen, selvä koveneminen, mutta lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä ylärajaa nostetaan, millä nostetaan, hilataan käytännössä sitä oikeuskäytännön keskiarvoa vähän ylöspäin. On selvää, että jos siinäkin olisi haluttu alarajaa nostaa, se olisi ollut kustannuksiltaan selvästi reippaasti kalliimpi, sanon sen tässä suoraan. Eli nyt tässä on painopiste, jossa toisessa selvästi nostetaan alarajaa ja toisessa nostetaan ylärajaa, mikä nostaa keskiarvoa myös seksuaalisessa hyväksikäytössä. Eli tasapainoinen kompromissi minun mielestäni. — Kiitoksia.

Puhemies Paula Risikko: Ja sitten puhujalistalle. Ehdimme ottaa siis yhden puheenvuoron, edustaja Mattila.

17.41 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Alaikäisellä, olipa hän sitten lapsi tai nuori, on oikeus lapsuuteen ja nuoruuteen, johon ei kuulu minkäänasteista seksuaalista häirintää eikä hyväksikäyttöä. Entisenä yläkouluopettajana olen valitettavan tietoinen siitä, että liian aikaisin aloitettu tahdonvastainen tai suostumuksellinen sukupuoli-elämä vaikuttaa yleensä haitallisesti henkisessä kehityksessään vielä keskenkasvuusiin. Vaikutukset saattavat tulla näkyville myös vasta paljon myöhemmin kuin nuoruuden vuosina. Alle 16-vuotiaissa on eri kehitysvaiheissa olevia nuoria ihmisiä, joista monet näyttävät jo miehiltä ja naisilta mutta jotka ovat henkiseltä kehitykseltään vielä lapsia.

Hallituksen lakiesitys pyrkii suojaamaan 16:ta ikävuotta nuorempia siten, että sukupuolinen kanssakäyminen on yksiselitteisesti lainvastaista ja siihen syyllistyvän vähimmäisrangaistus kovenee nykyisestä neljästä vuodesta kuuteen vuoteen. Tämä viestii selkeästi yhteiskuntamme tahtotilaa suojella lapsia ja nuoria seksuaaliselta hyväksikäytöltä, joksi toiminnan voi aina katsoa, kun seksuaalisen kanssakäymisen toinen osapuoli on alle 16-vuotias.

Uutta ajattelua lakiesityksessä edustaa näkemys, jonka mukaan alaikäisen kanssa käytyyn sukupuoliyhteyteen ei tarvita asianomaisen suostumusta vaan lähtökohtana on, että sukupuoliyhteys alaikäisen kanssa on aina rikollista toimintaa. Voi ehkä jopa hieman ih-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

metellä, ettei kyseistä seikkaa ole aikaisemmin kirjattu lakiin. Ehkä eräs julkisuudessaakin esillä ollut valitettava esimerkkitapaus, jossa nuukasti yli 10-vuotias on ollut seksuaalisessa kanssakäymisessä aikuisen kanssa ilman selvää vastustelua, on saanut liikkeelle lainsäätämistarpeen, jotta sukupuoliyhteys lapsen kanssa ei ole yhtään hyväksyttävämpää, vaikka selvää kieltoa ei ilmaistaisikaan. Lapsi on kuitenkin lapsi, jonka tahtotila ei välttämättä tule tuonkaltaisessa tilanteessa ilmaista selkeästi. On yhteiskunnan tehtävä suojella heikom-paa osapuolta hyväksikäytöltä kriminalisoimalla koko tilanne.

Arvoisa puhemies! Pidän hallituksen lakiesitystä erityisen tervetulleena, koska elämme maailmassa, jossa emme voi täysin suojella lapsiamme ja nuoriamme yliseksualisoituneelta mainonnalta ja viestinnältä. Voimme tukea lastemme ja nuoremme kasvua ja omanarvontuntoa, jolloin he eivät olisi liian haavoittuvaisia asioille ja kokemuksille, jotka kuuluvat yksiselitteisesti aikuisten maailmaan. Toteutuessaan laki antaa selvän viestin täysikäisille siitä, että on aina väärin kajota lapseen ja nuoreen, vaikka tämä itse saattaisi muuta viestiä. Lopullinen vastuu tilanteesta ja tapahtumien kulusta on aina aikuisella.

Puhemies Paula Risikko: Täällä tosiaan jää listalle nyt puheenvuoropyyntöjä, mutta te kaikki, jotka olette nyt tuolla puheenvuoropyynnöissä, olette kyllä tämän iltapäivän aikana saaneet jo yhden puheenvuoron, ja koska ministerinkin aikataulut ovat ne mitä ovat, joudumme siirtymään seuraavaan aiheeseen. Eliikkä keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Keskustelu keskeytettiin kello 17.45.

Keskustelua jatkettiin kello 19.57.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn 3. asiakohdan käsittelyä.

Keskustelu ei jatkunut.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.